

ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УНИНГ ШАКЛЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Egamnazarov Shohruxbek Ilxomjon o'g'li

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12187419>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-June 2024 yil

Ma'qullandi: 15-June 2024 yil

Nashr qilindi: 20-June 2024 yil

KEY WORDS

яшил иқтисодиёт, иқтисодий фаровонлик, энергия самарадорлиги, узоқ муддатли иқтисодий ўсиш, экологик муаммолар, яшил иқтисодиётга ўтиш стратегияси, инсон капитали, иқтисодий ўсишнинг миллий стратегияси.

ABSTRACT

Мақолада яшил иқтисодиёт концепцияси ва унинг шаклланиш хусусиятлари билан боғлиқ жараёнлар тадқиқ этилган. Яшил иқтисодиётни шакллантириш жараёнига таъсир кўрсатувчи омилларнинг комплекс ривожланиш тизими асосланган бўлиб, мавжуд шарт-шароит ва имкониятлар таъсирида яшил иқтисодиётни амалга ошириш тизимини такомиллаштиришга доир илмий таклиф ва амалий тавсиялар шакллантирилган.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Murojaatnomasida Sh.M. Mirziyoyeva Oliy Majlisga: "Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, faol sarmoyaviy siyosat olib borayotgan har qanday davlat o'z iqtisodiyotining barqaror o'sishiga erishgan. Shuning uchun investitsiyalar iqtisodiyotning haydovchisi, o'zbek tushunchalariga ko'ra, iqtisodiyotning yuragi, bu mubolag'asiz. Biz investitsiyalarni faol jalb etish, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushirish orqaligina iqtisodiyotimizni jadal rivojlantirishga erishamiz. Iqtisodiyotdagi ijobiy natijalar ijtimoiy sohada to'planib qolgan muammolarni tizimli ravishda hal etish imkonini bermoqda. Buni barchamiz chuqur anglab, ishimizni shu asosda qurishimiz kerak. Xorijiy sarmoyani keng jalb etish uchun mamlakatimizning sarmoyaviy salohiyatini to'liq namoyon etish chora-tadbirlarini ko'rish zarur, bu kundalik hayotimizdagi eng dolzarb masalalardan biri bo'lishi kerak, - dedi u xorijiy investitsiyalarning kundalik hayotimizda muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidladi. iqtisodiy rivojlanishi va dolzarbligi ularni jalb qiladi.

Globalashuv sharoitida moliyaviy resurslarni jalb qilish uchun yuqori salohiyatga ega bo'lgan yangi moliyalashtirish vositalari paydo bo'la boshladi, bu yangi moliyaviy vositalardan biri Yashil obligatsiyalardir;

Ekologik innovatsiyalar barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish, atrof-muhitga zararli ta'sirlarni kamaytirish va tabiiy resurslardan samaraliroq va samaraliroq foydalanishda sezilarli va sezilarli o'sishga yo'naltirilgan innovatsiyalarning har qanday shakli sifatida belgilanadi, shu bilan birga Yashil texnologiyalarning umumiy qabul qilingan ta'rifi mavjud emas. iqtisodiyot.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Yashil iqtisodiyotni inson farovonligi va ijtimoiy adolatni yaxshilaydigan, ekologik xavf va tabiatga etkazilgan zararni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiy faoliyat sifatida belgilaydi.

Atrof-muhit omillarining iqtisodiy o'sishga ta'sirini o'rganish 18-asr oxiri - 11- asr boshidan boshlab amalga oshirila boshlandi. Ilk tadqiqotlardan biri sifatida tabiiy resurslardan to'g'ri foydalanish va kelajak avlodlar manfaatlariga doir tadqiqotlar ingliz iqtisodchisi Devid Rikardoning "Iqtisodiy siyosat va soliqlarning boshlanishi" kitobida bayon etilgan. Muallif tadqiqotida tabiiy resurslarga bitmas-tuganmas bo'yluk sifatida qarash kelajak avlod uchun salbiy oqibatlariga olib keladi, deb hisoblaydi. Muallif kesilgan o'rmonlar o'rniga yangi o'rmonlar barpo etish zarurligiga alohida e'tibor qaratgan.

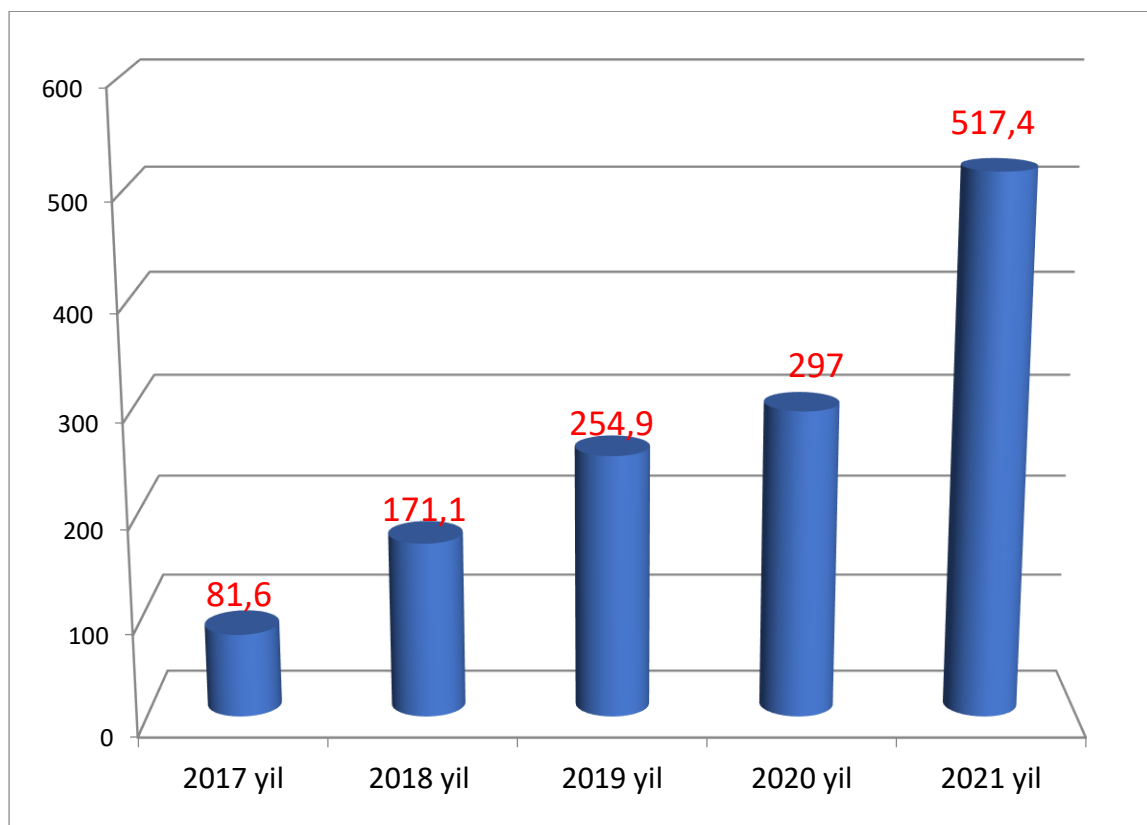
Qimmatli qog'ozlar bozorida yangi moliyaviy vosita sifatida Yashil obligatsiyalar boshqa vositalardan ekologik jihatdan foydali loyihalar, qayta tiklanadigan energiya loyihalari, energiya samaradorligi va toza transportni moliyalashtirishga qaratilganligi bilan ajralib turadi.

Yashil obligatsiyalar emitentlarga ham, investorlarga ham foyda keltiradi. Ekologik jihatdan foydali loyihalarga sarmoya kiritish orqali emitent korxonalar o'zi uchun uzoq muddatli barqaror o'sishga yo'naltirilgan korxonalar sifatida ijobiy imidj yaratadi. Ushbu omilning biznesga ta'siri yil sayin ortib bormoqda. Yashil obligatsiyalarning yana bir afzalligi shundaki, ular investorlarning yuqori talabi tufayli kapitalni nisbatan past xarajatlar orqali jalb qilishlari mumkin. Atrof-muhit holati yildan-yilga yomonlashib borar ekan, o'z portfellariga Yashil aktivlarni qo'shishni istagan institutsional investorlar soni ortib bormoqda.

Yashil obligatsiyalarning moliyaviy xususiyatlari an'anaviy obligatsiyalardan farq qilmaydi. Biroq, atrof-muhitga yo'naltirilgan investitsiya fondlari sonining ko'payishi ularning ikkilamchi Yashil obligatsiyalar bozoridagi savdosini cheklangan talab davrida nisbatan foydaliroq qilishi mumkin.

Hozirda 700 dan ortiq kompaniya Yashil obligatsiyalar chiqargan bo'lib, ularning aksariyati AQSh, Xitoy, Frantsiya, Avstraliya kabi rivojlangan mamlakatlarda faoliyat yuritadi va hozirda Gruziya, Qozog'iston va Pokiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar ham Yashil obligatsiyalar chiqarishda ishtirok etmoqda. obligatsiyalar". ajoyib ish qilish.

Yashil obligatsiyalar global bozorining tahlili shuni ko'rsatadiki, birlamchi savdolar hajmi yil sayin ortib bormoqda, bu esa ushbu bozor investitsiyalarni jalb qilish uchun kapital bozorining eng jozibador segmentlaridan biriga aylanib borayotganidan dalolat beradi.

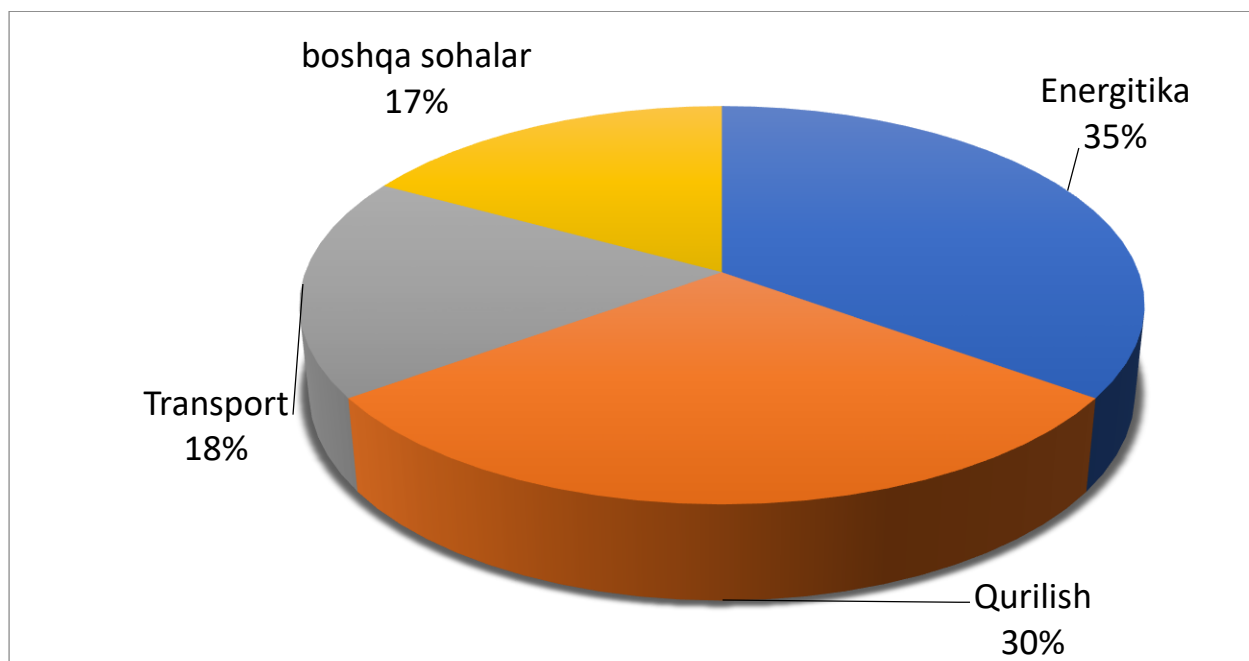

Shakl 1. Yashil obligatsiyalar bozori dinamikasi. milliard AQSh dollari

Manba: <https://www.YeTTB.com/qayerdamiz-biz/o'zbekiston/ma'lumotlar.HTML>

Ko'pgina hukumatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan Yashil investitsiya dasturlarini qo'llab-quvvatlash natijasida Yashil obligatsiyalar bozori 2017 va 2021 yillarda 81,6 milliard AQSh dollariga etadi. AQSH dollariga nisbatan 6,3 barobar ko'p, 517,4 mlrd. AQSH dollariga yetdi. Shuningdek, tahlillardan ma'lum bo'lishicha, "Yashil obligatsiyalar"ga investitsiyalar yildan-yilga o'sish dinamikasini qayd etadi, hatto pandemiya sharoitida ham, garchi savdo o'sishi sekinlashgan bo'lsa-da, to'liq to'xtamagan. Shuningdek, pandemiyadan keyin jahon iqtisodiyotining tiklanishi natijasida Yashil obligatsiyalar bozori 2020 yilga nisbatan %%% ga oshib, 517,4 mlrd. AQSH dollarini tashkil etdi. Ta'kidlash joizki, mutaxassislar va ekspertlarning fikriga ko'ra, Yashil obligatsiyalar bozorining hajmi 2025 yilda 1 trln. Ular AQSh dollarining kelishi haqidagi prognozlarida realistik.

Yashil obligatsiyalar yo'naltirilgan iqtisodiyot tarmoqlarini tahlil qilganda, 2021 yil ma'lumotlariga ko'ra, bu investitsiyalar atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradigan va ekologik foyda keltirishi mumkin bo'lgan bir nechta sohalarga joylashtirilgani aniq. Biroq, investitsiyalarning asosiy qismi, taxminan 83%, uchta sektorga bo'lingan. Bular energetika 35%, qurilish 30% va transport 18%, shuningdek 17% boshqa tarmoqlar faoliyatini atrof-muhitga foyda keltirish uchun qayta qurishga qaratilgan obligatsiyalardir.

2. Yashil obligatsiyalar bozoriga investitsiyalarni sektorlar bo'yicha tahlil qilish. AQSH mlrd Dollar

Manba: <https://www.YeTTB.com/qayerdamiz-biz/o'zbekiston/ma'lumotlar>. HTML

2021 yilgi ma'lumotlarga asoslangan yirik Yashil obligatsiyalar bozori emitentlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, Yashil investitsiyalar ko'plab hukumatlar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan moliyaviy siyosat dastagi bo'lsa-da, korporativ obligatsiyalar ulushi suveren obligatsiyalarga qaraganda yuqori. global Yashil obligatsiyalar bozorida. Yashil obligatsiyalarning 10 ta eng yirik emitentlaridan faqat bittasi Chili Respublikasi hukumati hisoblanadi.

1-jadval.

Eng yirik emitentlar haqida ma'lumot TOP-10

Emitent nomi	Emitentning yashash joyi	Emissiya hajmi (milliard dollar)
Xitoy taraqqiyot banki	Xitoy	7.4
Société du Grand Paris	Fransiya	5.8
ICBC	Xitoy	4.2
Kvinslend g'aznachilik korporatsiyasi	Avstraliya	2.2
ABN AMRO Bank N.V.	Niderlandiya	2.2
DNB ASA	Norvegiya	1.8
Chili Respublikasi	Chili	1.2
Westpac	Avstraliya	1.2
FS Italiya	Italiya	1.2
Rene Power bilan	Hindiston	1.0

Tahlilda emissiyaning eng katta hajmi 7,4 milliard rublni tashkil qiladi. QSh dollari miqdorida chiqarilgan obligatsiyalar Xitoy Xalq Respublikasida joylashgan Xitoy taraqqiyot banki tomonidan chiqarilgan. Mamlakatlar bo'yicha eng yaxshi 10 ta emitentni o'rgansangiz,

ularda rivojlangan Yevropa davlatlari va Avstraliyada, shuningdek, Osiyo gigantlari Xitoy va Hindistonda faoliyat yurituvchi korporatsiyalar ulushi borligini ko'rishimiz mumkin.

Bugungi kunda ishlab chiqarishning holati, xalq xo'jaligi korxonalarining asosiy fondlarining holati va texnik jihozlanish darajasi, iqtisodiyotni tarkibiy o'zgartirishlar va ijtimoiy va ekologik muammolarni hal etish imkoniyatlari investitsiya siyosatining samaradorligiga bog'liq. . Investitsiyalar korxonalarini, alohida tarmoqlarni va umuman iqtisodiyotni rivojlantirish uchun asosdir, chunki hozirgi vaqtda milliy iqtisodiyotning texnik va texnologik darajasi past, ishlab chiqarish va sanoat tuzilmasi noaniq, asosiy fondlar va ishlab chiqarish quvvatlari eskirgan. . va shu bilan birga korxonalarini zamon talablari darajasiga moslashish uchun zarur resurslar bilan ta'minlaydi.

2.1 Jadval

O'zbekiston tomonidan chiqarilgan Yashil va yevrobondlar haqida ma'lumot

Yashil aloqa	Xalqaro obligatsiya
4,25 trillion so'mni tashkil etdi	660 million dollar
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etish,</i> • <i>temir yo'l transporti va metropolitenni rivojlantirish;</i> • <i>aholi punktlarida sanitariya tozalash ishlarini tashkil etish va tozalikni ta'minlash;</i> • <i>suv inshootlarini shamol eroziyasiga va qum toshqiniga qarshi o'rmon plantatsiyalarini yaratish</i> 	-
3 yil	5 yil
Kupon stavkasi 16,25 foizni tashkil qiladi.	8,125 foiz va 7,85 foiz kuponda

Manba: <https://www.YeTTB.com/qayerdamiz-biz/o'zbekiston/ma'lumotlar>. HTML

Xulosa qilib aytish mumkinki, rivojlanayotgan Yashil investitsiya bozorida kapital jalb qilish uchun Yashil obligatsiyalar chiqarilishi O'zbekistonning atrof-muhitga zararli ta'sirini kamaytirish, yanada samaraliroq o'sish orqali sezilarli va aniq o'sishga yo'naltirilgan barqaror rivojlanish milliy maqsadlariga erishishga intilishining yana bir tasdig'idir. tabiiy resurslardan oqilona foydalanish esa mamlakat iqtisodiyotiga kapital jalb etishning muhim yo'nalishi, investitsiyalarni jalb qilish dastagi bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Маматов, Б., & Маматова, С. (2023). ИҚТИСОДИЁТДАГИ ДАВЛАТ ИШТИРОКИНИ ҚИСКАРТИРИШ ВА ХУСУСИЙЛАШТИРИШ ТЕНДЕНЦИЯСИ ҲОЛАТИ ТАҲЛИЛИ. THE INNOVATION ECONOMY, 1(02), 20-28.

- 2 Элмирзаев, С., & Маматов, Б. (2023). АКЦИЯЛАРНИ ОММАВИЙ ЖОЙЛАШТИРИШ АМАЛИЁТЛАРИНИ САМАРАЛИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 24(3), 283-288.
3. Mamatov, B. (2022). ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИГА ТЎҒРИДАН-ТЎҒРИ ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯ ВА ХОРИЖИЙ КРЕДИТЛАР ЖАЛБ ҚИЛИШ САМАРАЖОРЛИГИ ТАҲЛИЛИ. *Science and innovation*, 1(A8), 170-175.
4. Маматов, Б. Ш. Ў. (2022). ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ УСТАВ КАПИТАЛИДАГИ ДАВЛАТ УЛУШИНИНГ ИНВЕСТИЦИОН ЖОЗИБАДОРЛИККА ТАЪСИРИ. *Инновацион технологиялар*, 1(4 (48)), 109-112.

